

VRTOVI SAKRALNIH OBJEKATA DUBROVAČKOG PODRUČJA

GARDENS OF THE SACRAL SIGHTS

Marija NODILO*

SAŽETAK: Dubrovačko područje sastoji se od 6 geografskih cjelina: Konavle, Župa, Primorje, Pelješac, Mljet i Elafiti. Za svaki objekt dan je povijesni slijed gradnje objekta, stanje vegetacije, te tloerti objekata.

U ovom prikazu iznijeti su podaci za franjevački samostan Male Braće u Dubrovniku, dominikanski samostan u Dubrovniku i benediktinski samostan na otoku Mljetu.

Vrt samostana Male Braće potječe vjerojatno iz 14. st., kao i klaustar u kojem se nalazi, a predstavlja jedinstveni sklad gradnje i vegetacije.

Vrt dominikanskog samostana u Dubrovniku smješten je u klausturu objekta, njegovan je i preuređivan u novije vrijeme.

Vrt benediktinskog samostana na Mljetu u zapuštenom je stanju kao i objekt. Povijesni podaci govore o renesansnom vrtu. Otočić Sv. Marije, na kojemu je benediktinski samostan, poseban je prostor izdvojen iz prirodne okoline i kultiviran, a ipak s njom srastao u jedinstvenu cjelinu.

Ključne riječi: vrt u klausturu, dendroflora vrta, zastupljenost vrsta, obnova vrtova

1. UVOD

U ovom tekstu nalaze se dijelovi moga magistarskog rada "Vrtovi sakralnih objekata dubrovačkog područja", kojega sam branila 6. 10. 1996. u Zagrebu na Šumarskom fakultetu, a istraživanja radila u franjevačkim objektima u Orebićima, Stonu, Slanom, Rijeci Dubrovačkoj, Dubrovniku, Cavtatu, Pridvorju, na Lopudu, u dominikanskom samostanu u Dubrovniku i 4 benediktinska objekta: Sv. Andrija (jedinog kojega nisam posjetila), Sv. Mihovil na Šipanu, Sv. Jakov kod Dubrovnika i Sv. Marija na Mljetu.

U ovom skraćenom tekstu opisano je stanje vegetacije zatečeno u jesen 1995. godine oko franjevačkog samostana u Dubrovniku, dominikanskog samostana u Dubrovniku i benediktinskog samostana na Mljetu. Posebnu pozornost posvetila sam vrtu benediktinskog samostana Sv. Marije na Mljetu. Zaseban tekst o tome objavljen je u Šumarskom listu 1-2/98. Ovaj tekst poslužio mi je prilikom predavanja na "Danima Cvita Fiskovića 98", koji su održani u Orebićima, na Mljetu i Korčuli u rujnu 1998.

2. GEOLOŠKE I GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE PODRUČJA

Dubrovačko područje zapravo je teritorij bivše općine Dubrovnik, a sastoji se od geografskih cjelina:

Konavle, Župa, Primorje, Pelješac, Mljet i Elafiti. Konavle su najveća geografska cjelina, a Župa najmanja, dobro izdvojena i jasno omeđena.

Dubrovačko primorje je uzak i dug priobalni pojas. Stonsko primorje ima prijelazne poluotočno-kopnene

* Mr. sc. Marija Nodilo, dipl. inž. šum.
20226 Govedari, Pristanište 5

karakteristike. Elafitski otoci: Lokrum, Koločep, Lopud, Šipan i Olipa zapravo su najjužnija skupina otoka. Mljet je naš najjužniji pučinski otok, po geografskom položaju najudaljeniji, najizdvojeniji u odnosu na Dubrovnik. Dubrovnik je središte ovog jedinstvenog prostora od 6 malih cjelina povezanih u mikroregiju.

Sastav geološke građe ovoga prostora čine: vapnenci, dolomiti, fliš i naplavni materijal. Vapnenci građe

uzvisine, dolomiti udubljenja, fliš blage padine, a naplavine polja. Na cijelom području imamo pojave u kršu: škrape, jame, spilje, ponikve i crvenicu. Karakteristike toga tla su bezvodnost, škrtost plodnog zemljišta i ogoljelost. Tektonska struktura je labilna, na što upućuju i potresi u prošlosti.

3. KLIMA

Dubrovačko područje pripada mediteranskom klimatskom području. Odlikuje se toplim i suhim ljetima te blagim zimama sa znatnim količinama oborina. Jesensko i zimsko razdoblje je svježije, relativno hladno, bogato kišom i vjetrovima, ali ipak toliko blago da je omogućen rast vegetacije.

Mnoge vrste drveća i grmlja cvjetaju tijekom čitvog jesenskog i zimskog razdoblja. Radi povoljnih klimat-

skih prilika na Elafitima i Mljetu uspijevaju agrumi.

Podaci meteorološke postaje Dubrovnik u razdoblju od 1989. do 1992. su sljedeći: srednja godišnja temperatura 16,3 C, prosječna godišnja količina oborina 1037,1 mm.

4. VEGETACIJA DUBROVAČKOG PODRUČJA

Asocijacija *Orno-Quercetum ilicis*, H-ić 58. – šuma hrasta crnike i crnog jasena predstavlja jedinstvenu klimazonalnu zajednicu eumediteranske zone istočno-jadranskog primorja, a prisutna je na cijelom dubrovačkom području. Jasno je razvijen sloj drveća u kojem dominantnu ulogu ima *Quercus ilex*.

Subasocijacije koje se javljaju na cijelom dubrovačkom području:

- *Orno-Quercetum ilicis typicum*, H-ić 58, tipična šuma hrasta crnike i crnog jasena,
- *Orno-Quercetum ilicis myrtetosum*, H-ić 58, facijes s mirtom,
- *Orno-Quercetum laurosom*, H-ić 58, facijes lovora.

Šuma hrasta crnike i crnog jasena predstavlja prvo-bitni, tipski oblik zajednice. Njezinom degradacijom nastaju makije, teško prohodne zimzelene šikare koje se florističkim sastavom podudaraju s iskonskom asocijacijom.

Asocijacija *Pinetum halepensis*, Anić 58. – šuma alepskog bora, nalazimo je na cijelom dubrovačkom području mjestimično. Česta je na degradiranim područjima u makijama i garizima. Posebno je razvijena na Elafitima i Mljetu.

Na Pelješcu imamo listopadni pojas vegetacije crnoga graba, koji se nadovezuje na pojas česvine. To je mediteransko-montani pojas. Klimazonalna zajednica toga pojasa je asocijacija *Seslerio-Ostryetum crpinifoliae*, Horv. et H-ić 50. – zajednica crnog graba s jesenskom šašikom.

Na Pelješcu mjestimično dolazi šuma crnog bora *Pinetum dalmaticae*, Horv. (46) 56.

Na Mljetu imamo razvijenu šumu pinije *Pinetum pineae*, Anić 59, na pijescima Saplunare. Šuma pinja na Mljetu smatra se jedinom autoktonom šumom na našem dijelu Mediterana.

Kod Dubrovnika, u uskoj submediteranskoj zoni imamo razvijenu zajednicu *Quercus-Carpinetum orientalis*, H-ić (39) 71. – šuma medunca i bjelograbića.

5. ISTRAŽIVANJA VEGETACIJE

Istraživanja vegetacije radila sam u franjevačkom samostanu u Orebiću, Stonu, Slanom, Rijeci Dubrovačkoj, Dubrovniku, Lopudu, Cavtatu, Pridvorju, u benediktinskim samostanima: Sv. Jakovu kod Dubrovnika, Sv. Mihovilu na Šipanu, Sv. Mariji na Mljetu, te u dominikanskom samostanu u Dubrovniku.

Ovdje je prikazano stanje vrta samostana Male Braće, vrta dominikanskog samostana u Dubrovniku, te vrta Sv. Marije na Mljetu.

6. VRT FRANJEVAČKOG SAMOSTANA MALE BRAČE

Dubrovnik svoje franjevačke početke vezuje uz boravak Sv. Franje u gradu 1212. godine. Samostan se najprije nalazi izvan grada, a 1317. godine sagrađen je isti u gradu unutar zidina. Objekt je zadržao izvorni oblik gradnje, osim crkve koja je barokizirana poslije potresa 1667. Samostan je vrlo prostran, arhitektonski monumentalan, s 2 klaustra okružena zgradama, južno krilo donjeg klaustra je crkva. Klaustar je unutrašnje dvorište, ima svoje korijene u atriju, unutrašnjem dvorištu rimske kuće, obično je s vrtom i dio je samostanskog prostora javnog karaktera.

Donji klaustar samostana Male Braće ima romaničko-gotička i gotičko-renesansna obilježja, te pred-

masivnih pilastara, ornamentni osmerostrani stupići postavljeni su kao heksafore s kapitelima raznih oblika (geometrijskih, biljnih, ljudskih, životinjskih). Na zidu klaustra su rozete, a povrh šetnica terasa, obrubljena jednostavnim i elegantnim obrubnim stupićima.

Sredinom 15. stoljeća grad je iz Šumeta dobio vodovod koji prolazi kroz samostanski vrt, pa je vjerojatno tada podignuta fontana u srednjoj šetnici vrta.

Kompozicija vrta u donjem klaustaru

Vrt je šetnicom podijeljen na dva dijela, polja. Svako polje ima živicu od šimšira (*Buxus sempervirens* L.) rubom polja, a u svakom polju formirana su tri kruga od šimšira u kojima rastu limuni i naranče. Šetnica je popločana kamenim pločama, na njenom južnom kraju nalazi se fontana, a uz rub šetnice imamo kamenu klupu s naslonom.

Dendroflora vrta u donjem klaustaru

1. *Aucuba japonica* Thunb. – japanska aukuba,
2. *Buxus sempervirens* L. – šimšir,
3. *Chamaerops humilis* L. – mala žumara,
4. *Camaerops excelsa* Mort. – velika žumara, trahikarpus,
5. *Citrus bigaradia* Lois. – ljuta naranča,
6. *Citrus limonum* Hook. – pravi limun,
7. *Cycas revoluta* Thunbg. – ciklas,
8. *Hydrangea arborescens* L. – hortenzija,
9. *Rosa* sp. – ruže čajevke.

Vrt je podignut vjerojatno u 14. st. kada i donji klaustar. U njemu su dodavane i mijenjane biljne vrste, ali ne bitno. Uređenost vrta otkriva nam da je u ovom objektu stalno trajao život, jer vrtovi vrlo brzo propadaju bez stalne ljudske njege i brige, budući da biljke rastu, stare i umiru.

Gornji klaustar podignut je u 16. stoljeću, nadsvođen je sa sjeverne, istočne i zapadne strane. Gradnja odaje zrelu renesansu. Nasred popločanog klaustra nalazi se zdenac, a s obje strane su dva vrtića u kojima se po predaji uzgajalo ljekovito bilje. Popločani središnji dio bio je natkriven odrinom (sjenicom), o čemu svjedoče kameni stupovi. U prostorijama oko gornjeg klaustra bila je bolnica. Danas samostan Male Braće ima poznatu knjižnicu, arhiv, glazbeni arhiv, staru ljekarnu.

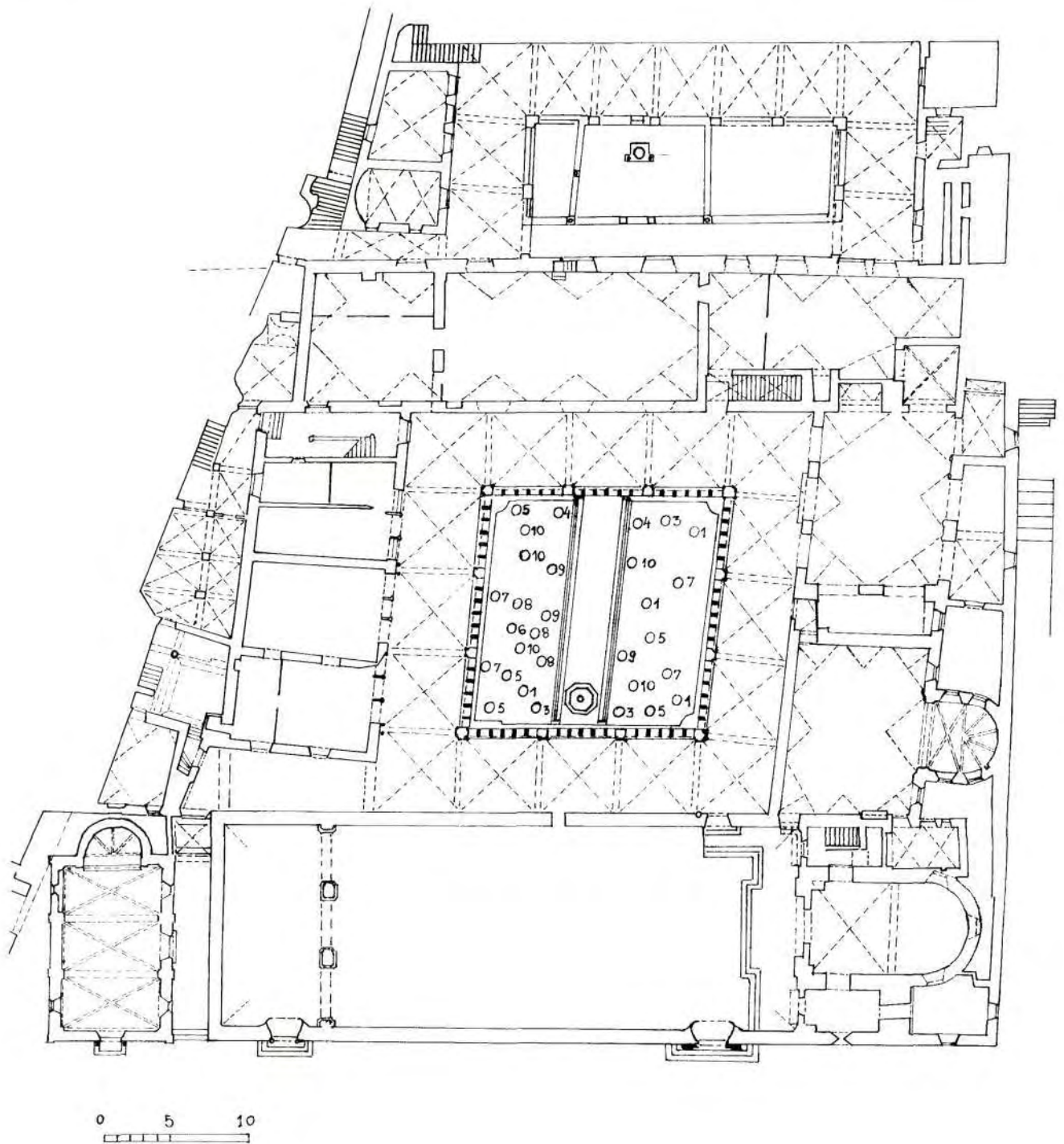
Samostan ima i terase s limunima i narančama, u prostoru od zgrade prema zidinama Grada, koje su mi bile nedostupne.

Slika 1. Vrt samostana Male Braće

(Foto: M. Nodilo)

stavlja najzanimljiviji srednjovjekovni spomenik u Dubrovniku. Rombičnog je oblika, stupove klaustra izradio je majstor i klesar Mihoje Brajkov iz Bara u prvoj polovici 14. stoljeća, a i pokopan je u klaustaru, o čemu svjedoči kamena pločica. Klaustar ima 120 stupova, 12

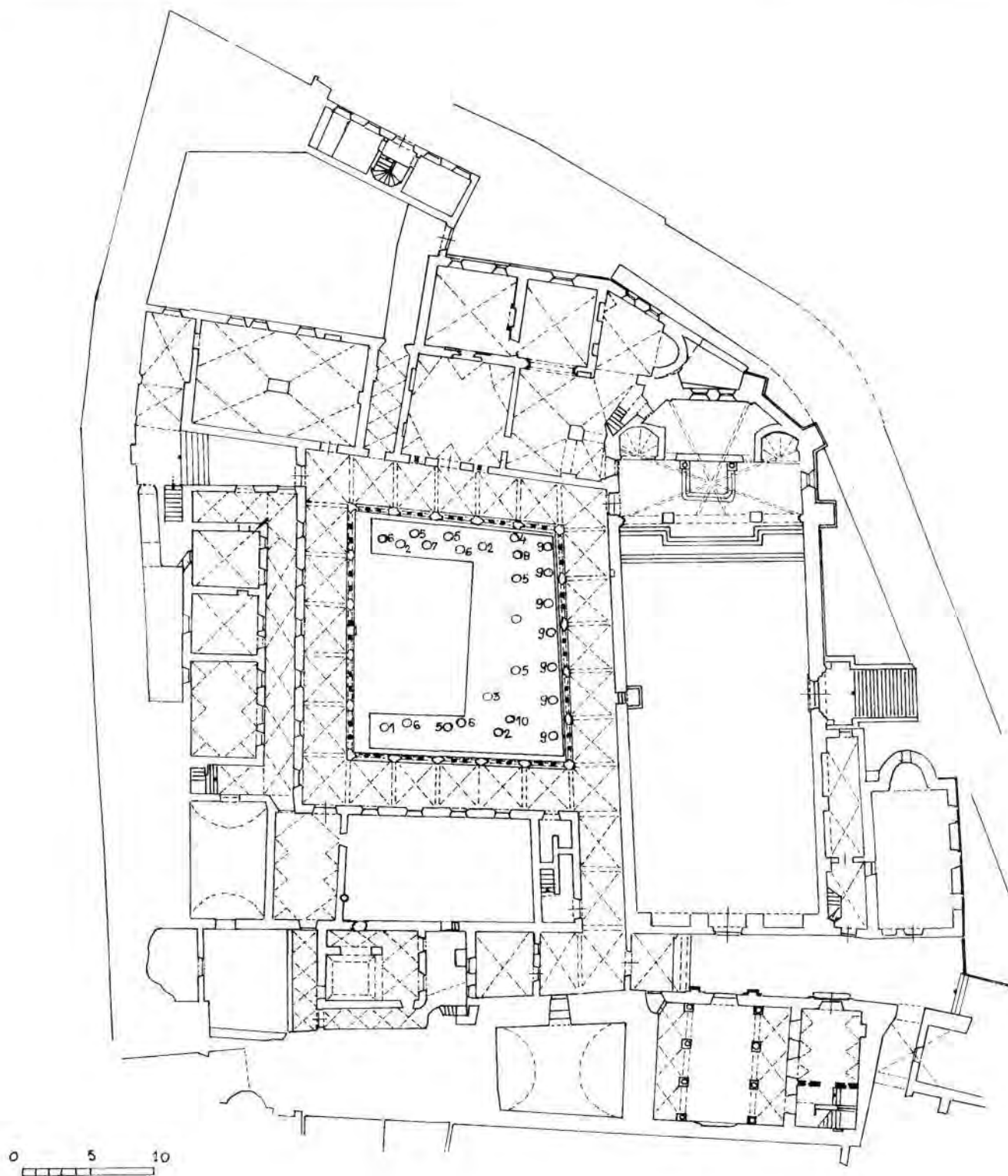

Samostan Male Braće u Dubrovniku.
Izvor skice objekta: Institut za Povijest umjetnosti, Zagreb

7. VRT DOMINIKANSKOG SAMOSTANA U DUBROVNIKU

Dominkanski samostan smješten je u starom gradu u predjelu Ploča. Do samostana se dolazi kamenim stepeništem. Vrt je smješten u klaustru, dosta je prostran, sa sve četiri strane okružen je terasom i stupovima. Prostor vrta dijelom je popločan, otvor cisterne vrlo je

lijepo uređen (kruna bunara). Dio vrta u obliku slova U zasaden je biljem. Vanjskim rubom vrta prevladava pitospor, a ostale vrste raspoređene su u vrtu. Vrt ima nekoliko primjeraka vrlo lijepih cikasa.

Dominikanski samostan u Dubrovniku
Izvor skice objekta: Institut za Povijest umjetnosti, Zagreb

Dendroflora vrta

1. *Aucuba japonica* Thunb. – aukuba,

2. *Citrus bigaradia* Lois. – ljuta naranča,

3. *Citrus limonum* L. – limun.

4. *Chamaerops excelsa* Mort. – velika žumara,
5. *Cycas revoluta* Thunbg. – cikas,
6. *Datura stramonium* L. – kužnjak, tatula,
7. *Hedera helix* L. *canariensis* - bršljan,
8. *Laurus nobilis* L. – lovor,
9. *Pittosporum tobira* Thunbg. – pitospor,
10. *Maclura pomifera* Schneid. – maklura.

Na primjeru ovoga vrta vidimo da je njegovan, ali po sastavu vrsta rekli bismo da je preuređivan u neko novije vrijeme. O tome nam svjedoči vrsta *Pittosporum tobira* Thunbg. koja se ovdje lijepo uklopila, ali je zapravo unešena strana vrsta. O palmi u dominikanskom samostanu u Gružu, *Phoenix dactylifera* L. – datula, pisao je pok. akademik Cvito F i s k o v i ć (Hortikultura 1-2/1983). On navodi kako je ova palma donesena u Dubrovnik u 13. i 14. st. U pisanim dokumentima iz toga vremena spominje se palma u dominikanskom samostanu u Gružu. Od tada širila se po Dubrovačkom području, dakle danas bismo je mogli smatrati udomaćenom.

Slika 2. Vrt dominikanskog samostana

(Foto: M. Nodilo)

8. VRT SAMOSTANA SV. MARIJE NA MLJETU

U 12. stoljeću Zahumski knez Desa poklanja otok Mljet benediktincima pridošlim iz Monte Gargana u Apuliji. Oni na otočiću nasred Velikog jezera grade romanički samostan i crkvu Sv. Marije, koja je u službi od 1198. godine. U 15. i 16. stoljeću nad romaničkim samostanom gradi se renesansni, pa tada vjerojatno nastaje i izvorni vrt u klausturu. Pročelje zgrade uzdizalo se

iznad samog mora, tako da su barke mogle uploviti iz Velikog jezera izravno u podrum samostana, a ispred zgrade bio je trijem – sjenica za barke. Unutrašnjost samostanske zgrade razdijeljena je tako da podrumi, prizemlje i kat imaju različit raspored. Zgrada ima fortifikacijski karakter, jer je u 17. stoljeću utvrđena visokim obrambenim zidom i kulom.

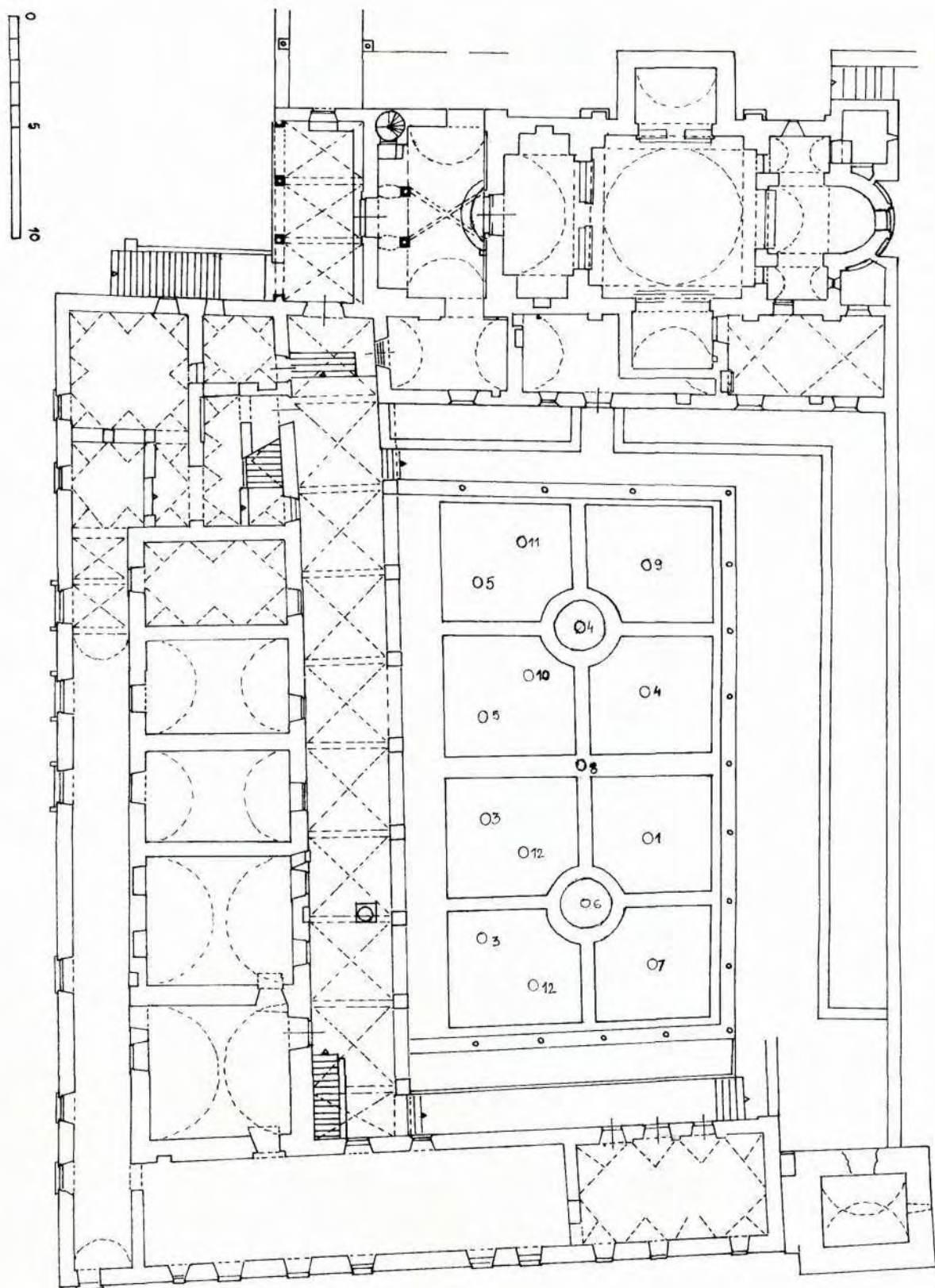
Slika 3. Otočić Sv. Marije u Velikom jezeru

(Foto: M. Nodilo)

Slika 4. Vrt u klausturu Sv. Marije

(Foto: M. Nodilo)

Prijedlog uređenja vrta Sv. Marije na Mljetu
Izvor skice objekta: Institut za Povijest umjetnosti, Zagreb

U ovom samostanu bilo je sjedište Mljetske kongregacije, koja je osnovana 1527. godine s ciljem da se ožive samostani u njezinu sastavu. To su bila četiri muška benediktinska samostana: Sv. Jakov kod Dubrovnika, Sv. Mihovil na Šipanu, Sv. Andrija na morskoj pučini i Sv. Marija na Mljetu. Prvi dužnosnik bio je opat i pjesnik Mavro Vetranović Čavčić. Ovdje je bila i velika biblioteka s arhivom Kongregacije, koja je raznesena ili spaljena nakon ukinuća Kongregacije 1809. godine.

Iz današnjeg stanja vegetacije teško je zaključiti kako je vrt bio uređen u prošlosti. Pregledom zatečenog stanja utvrđeno je da u vrtu raste 12 vrsta drveća i 2 penjačice.

Prijedlog uređenja vrta u klausturu samostana Sv. Marije

Uz stupove klaustura obnavlja se staza, kako vidimo na staroj razglednici, a prostor tako nastalog polja, omeđenog s tri strane stupovima za odrinu, dijeli se na dva približno jednaka i kvadratična dijela, koja se onda dijele na četiri polja.

Prijedlog vrsta za obnovu rađen je na osnovi podataka starog katastra za Istru i Dalmaciju iz 1837. godine koji govori da se tu nalazio vrt s voćem.

Predloženo je 12 vrsta voćaka, vinova loza za odrinu, šimšir za živice, te 13 vrsta ukrasnog bilja za popunjavanje ploha.

Dendroflora za uređenje vrta

1. *Amygdalus communis* L. – bajam, badem,
2. *Ceratonia siliqua* L. – rogač,
3. *Citrus aurantium* L. – naranča,
4. *Citrus bigaradia* Lois – ljuta naranča,
5. *Citrus limonum* Hook. – pravi limun,
6. *Citrus medica* L. – limun,
7. *Ficus carica* L. – smokva,
8. *Malus sylvestris* Mill. – jabuka,
9. *Phoenix dactylifera* L. – datula,
10. *Prunus persica* (L.) Batsch. breskva,
11. *Prunus armeniaca* L. – kajsiya, kaiš,
12. *Punica granatum* L. – nar, šipak,
13. *Vitis vinifera* L. – vinova loza za sjenicu,
14. *Buxus sempervirens* L. – šimšir za živicu.

Moguće da je u dijelu vrta uz obrambeni zid uzgajano ljekovito bilje, jer je ovdje na Mljetu u benediktinskom samostanu Sv. Marije povremeno bio lazaret. No ne vjerujem osobno u veliki uzgoj, jer u samoj neposrednoj prirodi ima dovoljno ljekovitog bilja.

9. NEKOLIKO RIJEČI O UREĐENJU OTOČIĆA

Otočić Sv. Marije poseban je prostor izdvojen iz prirodne okoline i kultiviran, a ipak s njom srastao u jedinstvenu cjelinu. U osnovi to je maslinik s oko 86 stabala maslina razasutih po cijelom otočiću. Otočić je površine 15000 m², najveće visine 15 m.

Usporedbe radi, Sv. Mihovil na Šipanu također je okružen maslinikom, a znamo kako su se benediktinci bavili gospodarstvom. Pješačka staza vodi po cijelom otočiću kružno, ali i na vrh otočića. Uz stazu je prije 50-tak godina posađeno oko 70 čempresa uglavnom piramidalnog habitusa, većinom u neposrednoj blizini samostana. Imamo također i nekoliko primjeraka čempresa horizontalnog habitusa.

Maslinik bi trebalo obnoviti, tj. dati stablima prostora, zraka i sunca kako bi masline donosile plod, jer je maslina ipak i korisna gospodarska biljka. Ona ima i hortikulturnu vrijednost. Svojim živopisnim stablom, prozračnom krošnjom sa srebrnasto zelenim listovima i propuštanjem svjetla na tlo omogućuje uspijevanje i drugim biljkama. Osim toga, treba ograničiti unošenje novih vrsta, a unešene neprimjerene vrste s vremenom ukloniti.

Valjalo bi što prije napraviti detaljan prikaz sadašnjeg stanja, te nakon vrednovanja izraditi prijedlog uređenja otočića Sv. Marije.

10. ZAKLJUČAK

Od 12 objekata koje sam istraživala, zaključuje se kako su franjevački i dominikanski vrtovi uređeni i održavani, a benediktinski potpuno zapušteni. U objektima je zabilježena 71 različita vrsta drveća, grmlja i penjačica. Najčešće su prisutne ove vrste:

1. *Citrus limonum* Hook., na 8 lokaliteta,
2. *Laurus nobilis* L., na 7 lokaliteta,

3. *Nerium oleander* L., na 7 lokaliteta,
4. *Phoenix dactylifera* L., na 7 lokaliteta,
5. *Pittosporum tobira* Thunbg., na 6 lokaliteta,
6. *Citrus aurantium* L., na 5 lokaliteta,
7. *Citrus bigaradia* Lois., na 5 lokaliteta,
8. *Cycas revoluta* Thunbg., na 5 lokaliteta,

9. *Punica granatum* L., na 5 lokaliteta,
10. *Ficus carica* L., na 4 lokaliteta,
11. *Agave americana* L., na 4 lokaliteta,
12. *Chamaerops excelsa* Mort., na 4 lokaliteta,
13. *Cupressus sempervirens pyramidalis* na 4 lokaliteta,
14. *Olea europaea* L., na 4 lokaliteta,
15. *Pinus halepensis* Mill., na 4 lokaliteta.

Zastupljenost nam pokazuje kako su najčešći četru- ni (limuni) i lovor koji se dosta koristio u renesansnim vrtovima u Dubrovniku (Trsteno). Datula (*Phoenix dactylifera*) i ciklas (*Cycas revoluta*) u samom su vrhu kao dekorativne strane vrste.

Bilo bi dobro provesti istraživanja starih dokumenata kako bismo došli do vrsta koje su se upotrebljavale u vrtovima. Kod obnove sakralnih objekata posebnu po-

zornost treba posvetiti obnovi vrtova u objektima. Na temelju podataka trebalo bi obnoviti vrtove, jer su oni sastavni dio dojma kojega objekt ostavlja na čovjeka, posjetitelja. Pri tomu bi se moralo izbjegavati popločavanje klaustara, gdje god je to moguće. Iako su neki klaustri izvorno popločeni kamenim pločama, kao Sv. Jakov, i franjevački samostan u Lopudu, ipak se radi o manjim površinama ispod kojih su cisterne.

Skoro svi objekti imaju uređen povrtnjak te voćnjak s limunima i narančama. Samostani u Orebiću, Stonu i Slanom imaju jako lijepo uređen ovaj "korisni" okoliš zgrade.

Objekti i vrtovi o kojima je bilo riječi povijesna su kulturna žarišta na ovim prostorima, pa ih treba promatrati i u tome svjetlu. Na kraju, želim da ovaj tekst pridonese nastojanjima da se osvijetli, zaštititi i očuva nasljeđena hortikulturna baština u našim samostanima.

11. LITERATURA

- Badurina, A. (1990.): "Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja", Zagreb, 145 str.,
- Bertović, S. (1989.): Klima nac. parka "Mljet" u knjizi Kesić, Vesenjani-Hirjan, J.: "Ekološke i zdravstvene prilike otoka Mljeta", HAZU, Zagreb,
- Birač, V. (1993.): "Vegetacija Srđa i okolice Dubrovačke rijeke", Acta Botanica Croatica 32, str. 135-143,
- Brek, M.: "Rukopisi knjižnice Male braće"
- Crescenzo, R., Barba, M., Pezzulio, F. (1992.): "Park klaustara Sv. Marcellino", Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Monza, Villa Reale,
- Dabelić, I. (1995.): "Nastanak i razvoj otočnih naselja od antike do danas", u "Mljet"- priopćenje sa simpozija, Ekološke monografije 6, Zagreb, str. 617-628,
- Đurasović, P. (1984.): Stanje i perspektive zaštite prirode u Dubrovniku i okolici, magistarski rad, Dubrovnik,
- Đurđević, I. (1971.): "Suze Marunkove", Pet stoljeća hrvatske književnosti, Zagreb, str. 226-235,
- Fisković, C. (1983.): "Još o palmi u našoj hortikulturnoj baštini", Hortikultura 1-2, Zagreb 1-4,
- Fisković, C. (1966.): "Kultura dubrovačkog ladanja (Sorkočevićev ljetnikovac na Lapadu)", Hist. Institut HAZU u Dubrovniku, Split,
- Fisković, C. (1947.): "Naši graditelji i kipari XV i XVI st. u Dubrovniku", Matica Hrvatska, Zagreb,
- Fisković, C. (1949.): "Popravlak benediktinske crkve na otoku Mljetu", HAZU, Zagreb,
- Fisković, C. (1984.): "Stari vrtovi i ljetnikovci u Korčuli", Hortikultura br. 1-2, Zagreb,
- Fisković, C. (1991.): "Vrtovi orebičkih kapetana", Hortikultura br. 1, Zagreb,
- Foretić, V. (1977.): "O nekadašnjem samostanu Sv. Jakova", Dubrovnik, 5 str.,
- Fugošić, V. (1995.): "Franjevački klaustri na hrvatskoj obali", Školska knjiga i Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar,
- Gušić, B., Fisković, C. (1980.): "Otok Mljet", Uprava Nacionalnog parka "Mljet", Govedari, 101 str.,
- Grujić, N. (1991.): "Ladanjska arhitektura Dubrovačkog područja", Zagreb,
- Grujić, N. (1969/70.): "Ljetnikovac Lodovica Beccadellija na Šipanu", "Peristil", Zagreb,
- Hečimović, M. (1981.): "Prikaz i analiza flore otoka Šipana", Acta Botanica Croatica vol. 40, Zagreb,
- Horvatić, S. (1963.): "Biljnogeografski položaj i raščlanjenje nešeg primorja u svjetlu suvremenih fitocenoloških istraživanja", Acta Botanica Croatica XXII, Zagreb, str. 27-74,
- Institut za geografiju Sveučilišta u Zagrebu: "Južno hrvatsko primorje", Zagreb (1974.), str. 184-224,
- Jurić, F. (1916.): "Povijesno-opisni prikaz franjevačkog samostana u Dubrovačkoj rijeci", Zagreb,
- Jurić, F. (1921.): "Vođ po franjevačkom samostanu Male Braće u Dubrovniku", Nakladna knjižara "Jadran", Dubrovnik,

- Miljanić, M. (1986.): "Otok Lokrum", Dubrovnik,
- Obad-Šćitaroci, M. (1992.): "Hrvatska parkovna baština, zaštita i obnova", Školska knjiga, Zagreb, 207 str.,
- Obad-Šćitaroci, M. (1989.): "Perivoji i dvorci Hrvatskog zagorja", Školska knjiga, Zagreb,
- Ostojić, I. (1963.): "Benediktinci u Hrvatskoj", Benediktinski priorat Tkon (kod Zadra), Split, str. 436-465,
- Rauš, Đ. (1981.): "Vegetacijske značajke uže okolice Malostonskog zaljeva", Zbornik savjetovanja "Malostonski zaljev", Dubrovnik, str. 27-39,
- Rauš, Đ. (1977.): "Stari parkovi u Slavoniji i Baranji", Hortikultura, Split, 140 str.,
- Rauš, Đ., Đurasović, P. (1986.): "Specijalni rezervat šumske vegetacije – otok Lokrum", Šumarski fakultet, Zagreb, str. 323-328,
- Regula-Bevilaqua, Lj., Ilijanić, Lj., (1984): "Analiza flore otoka Mljeta", Acta Botanica Croatica vol. 43, Zagreb,
- Seletković, Z., Katušin, Z. (1984.): "Klima Hrvatske", u monografiji Šume Hrvatske, Zagreb, str. 13-18,
- Spomenica gospe od Anđela u Orebićima 1470-1970.", Franjevački samostan Orebići, Omiš, str. 7-139,
- Šematizam Franjevačke provincije Sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, Zadar 1990., Provincijat Franjevačke provincije u Dalmaciji i Istri,
- Šišić, B. (1991.): "Dubrovački renesansni vrt - nastajanje i oblikovna obilježja", Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik, 135 str.
- Ugrenović, A. (1953.): "Trsteno", HAZU, Posebno izdanje odjela za prirodne nauke, knjiga III, Zagreb,
- Vetranović, M.: "Dva pastirska dramska prizora",
- Vetranović, M. (1971.): "Remeta", Pet stoljeća hrvatske književnosti, Zagreb,
- Zdravković, I. (1951.): "Dubrovački dvorci, Analiza arhitekture i karakteristika stila", Beograd, Arheološki institut.

SUMMARY: The area of Dubrovnik consists of six geographical regions: Konavle, Župa, Primorje, the island of Mljet and Elaphitic islands.

The historical description of constructings is given for each sight, as well as the ground – plans and vegetation.

In this report you can find information about the Franciscan monastery of the LITTLE Brothers, the Dominican monastery, both in Dubrovnik, and the Benedictine monastery on the island Mljet.

The garden of the Franciscan monastery dates probably from the 14th et., framed by the monastery cloister from the same period, representing the unique harmony of constructions and vegetation.

The garden of the Dominican monastery is surrounded by the cloister, cared and rearranged, recently.

The garden of the Benedictine monastery on the island of Mljet is neglected as well as the sight itself. According to historical data the garden belongs to the local Renaissance period.

Although cultivated, separated and isolated from its natural surrounding, the little island of St. Mary and the Benedictine monastery on it, cannot be but the unique, grown – together part of it.